

การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

นางศศิณา ศรีคง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-632-677-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 17375435

THE AUDIOVISUAL OPERATION IN STATE ACADEMIC LIBRARIES

Mrs. Sasinard Srikong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Library Science

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-632-677-5

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

คตินาฎ ศรีคง : การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
(THE AUDIOVISUAL OPERATION IN STATE ACADEMIC LIBRARIES)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.พรหมพิมล กุลบุญ, 248 หน้า. ISBN 974-632-677-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบัน
อุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน
โสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่าห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐส่วนใหญ่มีการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาที่ไม่
แตกต่างกันโดย ตันงานบริหาร มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานรวมทั้งงบประมาณของห้องสมุด
บุคลากรที่รับผิดชอบส่วนใหญ่ คือ นักวิชาการโสตทัศนศึกษา และมีอาคาร/สถานที่ในการดำเนินงานเป็น
เอกเทศ สำหรับดำเนินงานเทคนิคนั้น ห้องสมุดมีการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์ กล่าวคือ มีการจัดทำคู่มือ
ช่วยกันในรูปของบัตรรายการ และบรรณานุกรม (รูปเล่ม) การจัดหาโสตทัศนวัสดุใช้ระบบรหัสทะเบียน
และจัดเก็บโสตทัศนวัสดุแบบชั้นปิดโดยแยกเก็บตามประเภทของโสตทัศนวัสดุ ส่วนด้านงานบริการนั้น ห้องสมุด
ให้บริการโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ แก่อาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรของสถาบัน โดยทั่วไปให้บริการเฉพาะ
ภายในห้องสมุด ยกเว้นอาจารย์ ซึ่งห้องสมุดส่วนใหญ่ให้บริการยืมใช้ภายนอกสถานที่ด้วย โสตทัศนวัสดุที่มีใน
ห้องสมุดส่วนใหญ่ คือ สไลด์ วีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียง แผ่นที่ รูปภาพ फिल्मสตริป ฟิล์มโครมีย ลูกลอก และ
แผ่นใส สำหรับโสตทัศนอุปกรณ์ที่มีในห้องสมุดส่วนใหญ่ คือ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ เครื่องเล่น-
เทปบันทึกเสียง หูฟัง และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ

ปัญหาในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่
เรื่องของงบประมาณ บุคลากร การจัดหา และการจัดทำคู่มือช่วยกัน ข้อเสนอแนะของห้องสมุดจำนวนมาก
ที่สุด คือ ควรเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อโสตทัศนวัสดุ เพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและเหมาะสมกับงาน
และควรรวบรวมรายชื่อผู้ผลิตและจำหน่ายโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ เพื่อประโยชน์ในการจัดหา

ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์
สาขาวิชา บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C510392 : MAJOR LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE
KEY WORD: AUDIOVISUAL OPERATION / STATE ACADEMIC LIBRARIES
SASINARD SRIKONG : THE AUDIOVISUAL OPERATION IN STATE ACADEMIC
LIBRARIES. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANPIMON KOONLABOON,
248 pp. ISBN 974-632-677-5

The objective of this research was to study the audiovisual operation in state academic libraries, including its problems and suggestion. The research results would be a guideline for improving the audiovisual operation in state academic libraries.

The study has found that most state academic libraries has the same audiovisual operation. For management, the libraries had planned the budgets ; most of the personnels were media specialists ; the audiovisual section had it own area. Regarding to technical services, the libraries had principles to operate the work : the audiovisual materials were evaluated before selected, them registered by separatings them from printed materials and putting in closed shelves ; prepared card catalogues and bibliographies ; classified them by registered system. For user services, the materials and equipments were allowed to be used by students and officials only in the libraries. Teachers had got special permission to use outside.

The problems found were about budgets, personnels, acquisition and cataloging. The suggestions were : the budgets and personnels would be increased, there should be a compilation of publisher list of audiovisual materials and equipments.

ภาควิชา..... บรรณารักษศาสตร์.....
สาขาวิชา..... บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์.....
ปีการศึกษา..... 2538.....
ลายมือชื่อนิติ..... Sasinard Srikong.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ๒.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประยงค์รี พัฒนกิจจารุญ อาจารย์ ดร. พิมพ์ราไพ เปรมสมิทธิ์ อาจารย์นงลักษณ์ สุวรรณกิจ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล คุณสถาพร สาธุการ ที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษา เกี่ยวกับเรื่อง การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในทุกด้านและขอบคุณเพื่อน ๆ ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง

ขอขอบคุณ บรรณารักษ์และนักวิชาการโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ ที่เคารพ และรักยิ่งของลูก ที่คอยสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจในเรื่องของการศึกษาตลอดเวลา กราบขอบพระคุณ คุณพ่อที่เคารพรัก ขอขอบคุณน้องสาว และขอบคุณครอบครัว ที่สละเวลาแบ่งเบาภาระหน้าที่หลายอย่างเพื่อให้ผู้วิจัยได้มีเวลาให้กับการศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณลูกสาวที่คอยให้กำลังใจแม่เสมอมา

ศศิณาฎ ศรีคง
เมษายน 2539

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1. บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
แนวเหตุผล	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	5
คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	5
2. โสตทัศนศึกษากับการดำเนินงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา	7
ความหมายของโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์	7
ประเภทและรูปแบบของโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์	8
ประโยชน์ของโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์ต่อการศึกษา	16
การดำเนินงานโสตทัศนศึกษาในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา	18
งานบริหาร	19
งานเทคนิค	23
งานบริการ	40
3. วิธีดำเนินการวิจัย	49
การกำหนดกลุ่มประชากร	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53

บทที่	หน้า
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	198
รายการอ้างอิง	213
ภาคผนวก	220
ประวัติผู้เขียน	248

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. สถานภาพของหัวหน้าหน่วยงานโสตทัศนศึกษา	57
2. สถานภาพของหน่วยงานโสตทัศนศึกษา	59
3. ประเภทและจำนวนโสตทัศนวัสดุในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด	62
3. ประเภทและจำนวนโสตทัศนวัสดุในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)...	63
3. ประเภทและจำนวนโสตทัศนวัสดุในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)...	64
3. ประเภทและจำนวนโสตทัศนวัสดุในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)...	65
4. ประเภทและจำนวนโสตทัศนอุปกรณ์ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด	68
4. ประเภทและจำนวนโสตทัศนอุปกรณ์ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)..	69
4. ประเภทและจำนวนโสตทัศนอุปกรณ์ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)..	70
4. ประเภทและจำนวนโสตทัศนอุปกรณ์ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)..	71
4. ประเภทและจำนวนโสตทัศนอุปกรณ์ในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาของห้องสมุด (ต่อ)..	72
5. การดำเนินงานด้านงบประมาณ	74
5. การดำเนินงานด้านงบประมาณ (ต่อ).....	75
6. จำนวนตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษาเต็มเวลา)	78
6. จำนวนตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษาเต็มเวลา) (ต่อ).....	79
6. จำนวนตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษาเต็มเวลา) (ต่อ).....	80
6. จำนวนตำแหน่งและคุณสมบัติของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษาเต็มเวลา) (ต่อ).....	81
7. จำนวนบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษานอกเวลา)	83
7. จำนวนบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา (ปฏิบัติงานโสตทัศนศึกษานอกเวลา) (ต่อ).....	84
8. งานของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาและงานที่หน่วยงานอื่นช่วยทำ	86
8. งานของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาและงานที่หน่วยงานอื่นช่วยทำ (ต่อ)..	87
8. งานของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาและงานที่หน่วยงานอื่นช่วยทำ (ต่อ)..	88
8. งานของบุคลากรในหน่วยงานโสตทัศนศึกษาและงานที่หน่วยงานอื่นช่วยทำ (ต่อ)..	89
9. ลักษณะของสถานที่ พื้นที่ และ การใช้พื้นที่ของหน่วยงาน	91
9. ลักษณะของสถานที่ พื้นที่ และ การใช้พื้นที่ของหน่วยงาน (ต่อ).....	92
10. ลักษณะของห้องสำหรับดู/ฟัง (วีดิทัศน์, เทปบันทึกเสียง, สไลด์ ฯลฯ)	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
11. การติดตั้งเครื่องปรับอากาศในหน่วยงานโสตทัศนศึกษา	96
12. การกำหนดนโยบาย การคัดเลือก และการประเมินค่าโสตทัศนวัสดุ	98
13. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าและการคัดเลือกโสตทัศนวัสดุ	100
13. หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าและการคัดเลือกโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	101
14. คู่มือที่ช่วยในการเลือกโสตทัศนวัสดุ	103
15. วิธีที่ใช้ในการจัดหาโสตทัศนวัสดุ	105
15. วิธีที่ใช้ในการจัดหาโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	106
15. วิธีที่ใช้ในการจัดหาโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	107
15. วิธีที่ใช้ในการจัดหาโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	108
16. รูปแบบการลงทะเบียนโสตทัศนวัสดุ	110
17. รายการที่ใช้ในการลงทะเบียน	112
17. รายการที่ใช้ในการลงทะเบียน (ต่อ).....	113
17. รายการที่ใช้ในการลงทะเบียน (ต่อ).....	114
18. รูปแบบการจัดทำคู่มือช่วยค้นโสตทัศนวัสดุ	116
19. การจัดทาบัตรรายการให้กับโสตทัศนวัสดุ	118
19. การจัดทาบัตรรายการให้กับโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	119
19. การจัดทาบัตรรายการให้กับโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	120
20. การจัดทาบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ	122
20. การจัดทาบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	123
20. การจัดทาบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	124
20. การจัดทาบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	125
20. การจัดทาบัตรรายการโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	126
21. การจัดทำฐานข้อมูลโสตทัศนวัสดุ	127
22. การลงรายการโสตทัศนวัสดุ ในฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์	128
23. การจัดหมู่โสตทัศนวัสดุในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา	130
23. การจัดหมู่โสตทัศนวัสดุในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (ต่อ).....	131
24. การตรวจสอบสภาพโสตทัศนวัสดุก่อนนำออกให้บริการ	133
24. การตรวจสอบสภาพโสตทัศนวัสดุก่อนนำออกให้บริการ (ต่อ).....	134
25. การทำป้ายบอกข้อมูลของวัสดุติดไว้ที่ตัวโสตทัศนวัสดุ	136
26. การทำป้ายบอกข้อมูลของวัสดุที่ติดไว้ที่บรรจุโสตทัศนวัสดุ	138
26. การทำป้ายบอกข้อมูลของวัสดุที่ติดไว้ที่บรรจุโสตทัศนวัสดุ (ต่อ).....	139

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
27. การทำที่บรรจุเป็นพิเศษสำหรับใส่ใส่สตัสนิวสดู	141
28. ลักษณะการจัดเก็บใส่สตัสนิวสดูเพื่อให้บริการ	143
29. ลักษณะของการจัดเก็บใส่สตัสนิวสดู	145
30. การซ่อมใส่สตัสนิวสดูและอุปกรณ์	147
30. การซ่อมใส่สตัสนิวสดูและอุปกรณ์ (ต่อ).....	148
31. ผู้ให้บริการใส่สตัสนิวสดู	150
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู	152
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	153
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	154
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	155
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	156
32. เวลาเปิด-ปิด บริการของหน่วยงานใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	157
33. บริการที่หน่วยงานใส่สตัสนิวสดู จัดให้แก่ผู้ใช้	159
33. บริการที่หน่วยงานใส่สตัสนิวสดู จัดให้แก่ผู้ใช้ (ต่อ).....	160
33. บริการที่หน่วยงานใส่สตัสนิวสดู จัดให้แก่ผู้ใช้ (ต่อ).....	161
33. บริการที่หน่วยงานใส่สตัสนิวสดู จัดให้แก่ผู้ใช้ (ต่อ).....	162
34. ลักษณะการให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดูและอุปกรณ์	164
35. ระยะเวลาและจำนวนใส่สตัสนิวสดูที่ยืม	166
36. การให้บริการยืมและบริการอื่นๆ สำหรับใส่สตัสนิวสดู	168
36. การให้บริการยืมและบริการอื่นๆ สำหรับใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	169
36. การให้บริการยืมและบริการอื่นๆ สำหรับใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	170
37. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมใช้เฉพาะในสถานที่)	172
37. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมใช้เฉพาะในสถานที่) (ต่อ).....	173
37. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมใช้เฉพาะในสถานที่) (ต่อ).....	174
37. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมใช้เฉพาะในสถานที่) (ต่อ).....	175
38. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมออกนอกสถานที่)	177
38. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมออกนอกสถานที่) (ต่อ).....	178
38. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมออกนอกสถานที่) (ต่อ).....	179
38. การให้บริการยืมใส่สตัสนิวสดู (ให้ยืมออกนอกสถานที่) (ต่อ).....	180
39. ระยะเวลาในการให้ยืมใส่สตัสนิวสดู	182
39. ระยะเวลาในการให้ยืมใส่สตัสนิวสดู (ต่อ).....	183

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
40. วิธีปฏิบัติในการยืมโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์	185
41. การประชาสัมพันธ์ที่หน่วยงานโสตทัศนศึกษาดำเนินการ	187
41. การประชาสัมพันธ์ที่หน่วยงานโสตทัศนศึกษาดำเนินการ (ต่อ).....	188
42. ปัญหาในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษาด้านต่าง ๆ	189
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา	191
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา (ต่อ).....	192
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา (ต่อ).....	193
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา (ต่อ).....	194
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา (ต่อ).....	195
43. ค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัญหาส่วนย่อยในการดำเนินงานโสตทัศนศึกษา (ต่อ).....	196